EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET
10. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöler

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, aiaskäik, Kockgränd 3
Address: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispongiro nr. 26950

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 16:–
Termin (4 kuud) ..... kr. 5:–
Kuus ..... kr. 14:–

Kuulutuste hind 75 öörі mm.
Artikliridadesi 1 kroon mm.

Eskilstuna-Kuriren Tryckeri A-B
Eskilstuna 1958

Eskilstuna-Kuriren

Kolmapäeval, 20. novembril 1968
Upplaga C Nr. 269 (2949)

Muljeid reisilt "sisse piiratud" Lääne-Berliini

(ME). — Frankfurtis kogesin esmakordselt, et Lääne-Berliini ametlik nimetus on "Freistadt Berlin" (vabalinn), kus vastava lepingu alusel ainult Ameerika, Briti ja Prantsuse reisilennukitel on õigus Tempelhofi lennuväljal sisse- ja väljasõita. Frankfurti lennujaamas, mis on üks Euroopa suurimaid lennukeskusi, veis juba margsõna sakslaste tapsust, puhtust ja korda, kus daamide (nii ka härrapeerse eest eraldi tüli maksta (lima seebitaj. Ka Pan-Am, lennuki ankeetlehel, mis enne Berliini jõudmist taldetüll anamda tüll, nimti tapseid andmeid sünnikoha, aja, neiupõlve nime. Berliini elukoha jne. kohta. Samuti oli Tempelhofi lennujaam airuliene koht terve reisi kestvusel, kus kohevid avada lastl. Lennujaamast linna sõites silmitsesin segaste tunnetega Kurfürstendammil 23 aasta jooksul varemete asemele ehitatud suuri klaasist ja terasest hoonecid,mis kõik suledes saraid.

Peatusin sõprade pool, kes just uude korterisse olid kolinud selle traja taha endisel Kaiserwalderi, kus sõjapäal elasin, mülepõrast end kõike kindaga kõdusena tundsin. Kui aga järgmisel päeval omapeal ringi hakkasin tuiterna ja oma endisest elukohaki läksin, ei tundinud ma seda enam valjastpoolt ära. Endine esindusliik rikerdusega Heinkelwerke suure maja fassaad ja suuskaid oli muudetud suure suguna metallgastiks. Ka oksiap. Taiuenzenstrassel pole mingeid pesi. Kerda ara, sest varemete asemele oli suve suredega lam tanavad ja suurepärase teekatend.

Sisse valjapoole oli aga ülistus veelgi suurem, kuna endise «suur» kauhamaja KA-DE-WE kõrvale oli uus klaasist "Mebelhaus" ehitatud ja ise tanava oli uus Schnellstrass, kus auto autos kiirel mineb. Ka Kurfürstendammil on lõpemisel kaksiksõidutee, teatrend Gloria ehitusjärgus ja muid lõbustuskohta, kus elu keeb 24 tundi päevas.

Kauhamajad on kaupa täis, valik on suur ja eelpiid tulvil, eriti naistesakondades. Suur tung paistis olevat inglise trikoost "Crimplene" valmistatud eemete ümber.

Müügile oli saabunud samast materjalist uum erikoolisi ja vervilisi mantleid, kleine ja kostüüme. Kuulsuse järgi ei vaja "Crimplene"-st valmistatud eemete ei keemilist puhastus ega triikimist, nad ei kortsu, ei ära tunna kokku ja on kõeitsi sõbralikuga peatavad Hinnaks 25—35 USA dollarit. Vaid lõdusaksgeides on kindlad hinnad valjepandud ja ühes mõõt lasr endale pohjalikku "komandöri" tõra, mille hinnaks oli 3,50 Saksa marka ehk 4 dollarit.

Järg. lhk. 2.

"Värske" eesti looming lavale

Arvo Mägi ja Signe Pinna diskuteerimas esmese näidendikäsikirja "Neli õuna". *(EPL-foto Lepper)*

Stockholmi Eesti Teater noorich kevadnäidetel, mis esmo ne lõvatõrsena 16 jaanuaril toimub Signe Pinna rezissöörilaud programmiga, mis hõlmab "Varske" eesti ülitamake loomingu:

Arvo Mägi kirjutus spetsiaalselt pr. Pinnale tõhevastuselise komeedia "Neli õuna".

Ohtut ätavad peale Arvo Mägi sõstada veel Kaljo Lepik ja Karl Pärdikivi kellede palad ei ole veel valminud

Varem kavamestud Salme Ekbaumi "Laulatusõrnuse" lavaletoomine lükkub edasi tehnilisel pohjustel.

Eesti saade Madriidist

MADRID (VES) — Eesti Vabaduse Häále raadio Madriidis, Hispaanias, mis valistel pohjustel on juba mitu aastat vaikinud, kolab tõhemal ajal jälle, kuigi eelalgselt sõnalt 24 tunni ajavahemikus, okupeeritud Eesti raadiokuulajalle. Niimõõt toimub Eesti Vabadusõja algusse 50. aastapeva märkimiseks 28. nov. kell 8 õht. (Eesti aja järgi) 30 minuti pikkune saade, mida järgmise 24 tunni jooksul kõrratakse veel kaks korda.

Eesti Vabadusõja algusse 50 aastapeva tähistamisel korraldab Ühemaalinne Eesti Vaikejate Keskus (esim. A. Andresson), kuna on koondunud eesti vabadusvõitlejate koosseismusesõnul vähas maalimas Ka raadiosaade, millele Hispaania vähimmustusti loa teotles Eesti esindaja Madriidis dr. Villihald Raud toimub aastapeva teemal.

Dr. V. Raud läheandel peab oma sõjamõõte organisatsioonide poolt soovitavaks pestavad materjalid ülekandimiseks valmis ajakirjanik E. Vallaste, kes oli 16 aastat Eesti Vabaduse Häále raadio New Yorgi toimetajaks. Tekesti loeb Madriidis mikrofoni dr. V. Raud. Sõnalise saade lõpeb Eesti hümniga

● New Yorgi eesti meeskoor esines kirikujuhaelli pühul praost Kiviranna jumalateenistusel koori uue abidirigendi Lembit Kooritse juhtimisel, milline oli viimasele debüüdiks. Koori esimene dirigent on Peeter-Paul Liidig.

● Stockholmis sündis Ando ja Maud Onnele poeg

"Moskva määrab meile saunad ja veekraanid"

Ilmeka pildi okupatsioonioludest annab allijarnes "enesekritika" Tartu rajoonilajalehes "Edasi" mis kaotileb saunaõõsid Tartus ja üldse Eestis. Selgub, et ka seda pisiasja korraldab Moskva, maarates liegi veekraanide tunki. Nähtavasti sedaliiki paljastavate lugude parast ei ole rajoonialabehed I ubatud valjusantrisiehe.

"Miks tõnu jälle saunas kuuma vett ei ole?"

"Miks see kraanivõrkrasen nii hulbasti pritsima peskis?"

"Miks siin saunas saunameesa karastavad jooke ei müü?"

Need kolm küsimust seimavad Tartu saunalaste "repertuaarist" juba pärmist aega. Tõenõlisu pahus "Vahe" direktoritl V. Goldbergilt vastust.

"Pale kellegi saladus, et meie vabariigi linnades on saunu vähem kui vähe. Et nähtele Tartu vajadusi rahuldada, peaks juurde ehitamma 2—3 uut sauna. Tõesti normaliseeruks olukord alles siis, kui saunade arv kasvaks kahekordseks. Esi juba saunade ehitamiseks tuleb ühelõõnisi plaanikomiteeli, kes hindab olukorda nähtavasti statistika põhjal — statistika järgi aga on Eestis saunakohti rohkem kui pilsavalt."

"Arusaametes on kirjas ka tõõsunud, isegi pisikesed. Aga tõnajõevõõl ehitab ju iga eneseest vähegi lugupidav kolhoos, igaüks brigaadil sauna, millest näiteks Tartus peaks praegusele ehitkorra puhul piisavalt veenele linnasaale. Kellvõõsil juba ei vaja.

Ühe sauna ehitamiseks saime loa Aga tarvis on ju ka ehitajaid. Neid pole.

Tegelikult peaksid saunad "puhkama" 4—5 päeva nädalas. Selles korvalekaldumise tõõtus vajavad nad hirmuärataivati tihti remonti, seintese lõõb vanm, sauna kaitsmaja ei suuda piisavalt anda kuuma vett. Aga parata pole midagi — saunas tahab igamees kaus.

Teinekord on paris toregi, et kuumaveekraanit tuleb aiauti leiger vee — saunakraanid, millledega meid sentralisseerituid korras varustatakse, pritsvad tõõpoolest vee lõõtkuma laisti. Harilikke kraane aga kasutada ei saa, need on peale peenemaid. Grupp proovib tõõ mete rationaliseerimisega.

Järg. lhk. 2.

Elin Toona-Gottschalk

Elin Toona edu USA-s

NEW YORK (VES) — Juba nädalapeval club USA-s meie noorema generatsiooni kirjanikke, H. Vietsapuu Kirjanduslikku Fondi laureaat, Elin Toona-Gottschalk. Noor kirjanik on teatavasti nõõlejatar Liki Toona nõtar ja Ernst Enno tõõtretõtar. Ta on abielus ameerikaseega, mis tõõgi ta Londonist USA-sse. Augusti lõpul sõõdis abiõõpasril esimene laps, poeg Timothy Rein.

Abielupaar Gottschalkid elavad Pennsylvanias, kuunis kaugel Philadelphiast. St. Davidsis, mis Eskilstunaga ühes ovavõõ eestlaste tõõusõõsõõdamini.

Oma kirjanduslikku tegevust pole noor kirjanik ja oma vanõõsõõ järgilõõ unustanud. Ta lõõetas just enne poja sõõndi järgmise raamata, millle triikis avaldab E. Kirjanike Kooperatiiv.

Eesti keeles kirjutamise kõõval on Elin Toona-Gottschalk "proovinud" ka inglise-keelseid võõmalusi. Tõõõ

EPL
20. novembril 1968

RAAMATUKUL

Novembrikuu on eesti raamatukuu. Peaksime öieti ütlema täpsemalt: vana eesti raamatu kuu, sest raamatukuu on kui instituutsioon eesti avalikus elus loodud just vanba maailma olemasolevõitlust propageerimiseks, selle tõstmiseks ja levitamiseks. Selle eesmärgi saavutamiseks kirjutavad ajalehed raamatukuul rohkem kui tavalisell eesti raamatust, korraldatakse kirjandusõhtuid, kohtumisi kirjanikega jne., mis äratab silmapaistvat huvi, kuid milleõigerast vaevalt mõjutab raamatute müügistatistika pesimistlikke kurve. Mõnikord jäeb mulje, et kultuurihuvi ei ole pärmugi pöördvõrdeline kultuuritarbimisega, nagu see oleks loomulik.

Mõnigi kord kohtad inimesega, kes viibates oma raamaturiiulitele ütlevad: "Nüed isegi, enam ei saa uusi raamatuid muretseda, peab ruumi nõid paigutama ... riiulid puugid täis" Kas on aga võimalik raamatusse nii suhtuda — nagu mingisse mõõbilisse, mis aisustab ja kaunistab, mil nagu ei olegi teatud eneseväärtust. Karl Ristikivi on selles küsimuses ühes artiklis Ingiliisma eesti lehedis sõelnud järgmisi mõtlemisi sõnad:

"Unustame, et raamat tõeliikult on tarbeese nagu iga muugi. Et raamat pole ainult 'kodu kaunein ehe' — riiulis, selg omaniku poole. Et seda vähi ikoni pärast tarvitamist ära visata, kui mum kiiskab jäab — selleks, et mutsle ruumi teha. Et raamatukogu ei pea olema surnud monument minevikule, vaid nagu elav organism, mis järjest uusi võõsuid ajab, puu, mis igal aastal uusi õiteeb. Laskem sel vähemalt üks kord aastas uuesti ärseda, mutshi kõige igavamal, hallimal kuul, mille oleme nimetanud raamatukuuks. Veel oleme selles ennetlikus olukorras, et iga aasta toob meile uusi raamatuid".

Ristikivi ei mõtle, et riiulill mujale pandav raamat sellega oma väärtust kaotaks, ta sihib ainult selleie, et vaimne "varbimine" ei tõtteme koos Ristikivi: "Kaks kõrgemal mõtle tõusemisega, kõrgemal nagu ei lõpe sellega ka vaimne loorning. Tõeline kultuuri jälgimine tähendab raamatu jookavat tarbimist oma vaimu toitmiseks täpselt samuti kui meie ihu. vajab ühtapitamiseks igapäevast leiba.

"Veel oleme selles ennetlikus olukorras, et iga aasta teeb meile uusi raamatuid", meenutab kirjanik. Tõepoolest, ka sellele tuleb mõtelda, et võib tekkida olukord, kus uued aastad enam ei too uusi raamatsid, kus kirjanikud oma loomingu tulletavad isendiile ega saavuta kirjastusvõimalusie puudumisel enam kontakti lugejaga-lahtiselt. Tõeliselt meie kultuuriliset arhitiivsuset on mõjunud kuidagivõisi meie tähelepanule tuimendavalt just selles punktis. Peasegu kõik peavad nagu loomulikuks, et raamatud, ajalehed jne. kaivad, tundmata muret kuidas see toimub ja k e s seda kõike kannab. Oha lahedamaks muutunud majanduslikud võimalused ei ole suutnud seda ükskõiksuse trendi muuta ja korduvalt on konstateeritud, et "vaesem" eestlane oli suurema raamatuhuviga kui "rikkam". Igal juhul on nii kirjanikel kui kõigil teil võimalik pakutud ohtud mureldkud. Apellidest vaevalt üksi aga ühi tuleb — vaja on muuta suhtumist raamatusse üldiselt postiivsemaks, sellieks, nagu ta traditsioonilisel on eesti rahval olnud — eesti rahvusliikuks ühkuseks. Selle ühkuse tõusul ei pugubises esmajoones võimeiisi ja kõrgjanduslik looming, mis leidis sellist kõlapinda, mida "normaalsetes oludes" on raske leida. See oli nagu tretiiks selleie surveie, mida peab kannatama eesti loov vaim okupatsioonil all. Ja kui vahepeal on tekkinud ehkiiks arvamus, et see surve on lõppenud, siis praegusel momendil, tänavusel raamatukuul, võib konstateerida, et kõik põhjused on alles vaha eesti kultuuri ja kirjanduslikku loomingu hellitamiseks, ja sõilitamiseks.

Vaba eestlaskond on äratanud tähelepanu eriti oma raamatuga kui vaimse jõu tunnistajaga. Kas on see vaimne jõud meil kahanemas? Vaevalt peda keegi tahaks tunnistada, isegi kui statistika selle poole viitab. Seet sõimalt oleme kõik lugeei oma loomingu intensiivusele, oma raamatukultuuri jaätumiseie. Ütleme koos Ristikivi: "Kaks kõrgemal neli asutad on eestikeelne raamat võõrsil püsinud. Selleie võime ühed olla. Iga järgnev aasta, mis meie raskete tingimustega võitlev raamat elab, suurendab seda ühkust." Ja konstateerime: eestlusel on olemas vajalik majanduslõõd oma raamatu hoitimiseks.

KLA

Lugeja kirjutab

Osavõtt kirikus

Lgp. EPL toimetajal — Teie lehes "Eesti noor ja kirikud" kirjutuse puhul pahun lahkelt avaldada järgmist:

Eesti Kirik paguluses on rahvuslvahelisel tunnustatud ja kuulub Kirikute Maailmaliitu. Kõikjal, kus on rohkemal arvul eestlasi, on asutatud eesti kogudused. Nõnda tuvustab Eesti Kirik ka eesti rahvast tema paranust küljest ülle maailma. Et kirikul oleks vajalikku liikmeskonda ja alust, millele oma tegevust toetada, selleks on iga eestlase piiha kõnis kaasa aidata.

Voime õnnelikud olla, et paguluses meil on oma emakeelne kirik. Ta on loega seda väärt, et seoses rohkem kirikus käimise ja oma kohustusi kiriku vasta täidetakse.

Kui praegune vanem põlv oli veel noor, siis kõik teadsid hästi, mis on kirik. Pea igal pühapaeval käidi kirikus, kuigi see sageli oli kaugel ja seda teed tuli käia kas hobusega, halvemal juhul isegi jalgsi. Kui mõõkipärast kirikusse minek jai ara, lõuges peersiga pühili kodus, ema ja lapsed kuulsid ja lauldi ühiselt kiriku laule.

Praegusel ajal vaevalt veel keegi leia jõeb ühilit, koos peresa. Selleks on ka vajadus vähenemud, sest esiteks on kiirie ise koju tulnud raadio ja TV näol ja teiseks on meie oma emakeelne kirik hästi kättesaadav. Vaja on vaid oma hinnata kiriku väärtust. Eeskätt peaks ina vanem kiriku tähtsust õieti mõistma ja siis seda ka oma lastele maad mõadaist. Iseie lõtuhma, mnam seda on pölvest-pölve tehtud. Kahjuks näeme aga igapäevases elus sageli teistsugusesi arusaamaid.

Hiljuti oli eesti seltskond rohkemvähemli kõikki tulnud teatud tähtpäeva pühitsema. Muude mõtmesugute huvitavate ettekannete hulgas pidas üks hästiõuntud ja lugupeetud daam ühna kõnu, kus ta mutsegas poetaa lause: "Mida vähem arenenud rahvas, seda rohkem poeldab ta usku."

See väljendus jättis nõisugune muljele, et kui taluvõrd "arenemata" pidada, siis ei sobi naga hästi usuga tegeleda. Seal oli palju toredaid eesti emaid koos, mõned ka koos lastega. Kui nad ka nii mõtlekõid, mis on siis nendest ja nende lastest lõestaj? Ometi, nii vana kui on inimsugu, on eksisteerinud mõnesugused usundid. Praegu pean meie ristsuunu peal kõige arenemmaks ja peada pole senini küll ka kõige rohkem "arenenud" rahvad häbenenud.

Tihti on inimestel imeliikud arusaamad. Kui ütled, et käisin kirikus, siis mõnemõõ küsimus: "Kas sa palju rahvast?" Olen vastanud, et ma ei lähnud sinna mitte nõipalju rahva pärast, tahtsin seal paaluvat kuulda ja selleie kaasa ühada ja selleist küljest olen kirikuskõismisega väga rahul. Rahvast oleks saa toepoolest pidanud rohkem olema, vest see, mida mina seal sain, oleks hästi vaja ühud ka paljudele teistele.

Ka vaimulik ei vasta alati kõikidele maitsele. Inimesed on erinevad, sõmnit maitsed. Ometi ei ole kõige ühuliseem, et õpetaja oleks üks prohvetliku loimaga mees, vaid et ta vaikselt ja tagasihoidlikult täidab oma piiha kohust. Kirik jääb ikka kirikuks — ega kirik pruugi olla teatrit, ja parsnad mõõlikõid kõlaks da